

Catalunya Artística

CAMPENY

Extraordinari

25 céntims

La diada dels morts

Cuan las fullas dels arbres, perdut son vert color, groguencas y secas, son arrebassadas per el fret vent de la tardor, y escampadas arreu, pregoneras del trist fi del que ha complert son comés, deixant als arbres ab son brancatje descarnat; cuan els raigs del sol donan feble escalf á la terra y aquesta apareix desprovehida de verdor, ab sos tons plomberos, grisenchs y complertament erma; cuan els dias s'ercursan, la claror mimva y la naturalesa tota, com cansada d'una vida leconda, sembla que s'entrega al etern descans, es cuan els homes, devant d'aquesta aparent mort, recordant als que foren, senyalan el dia en que han de fer pública ostentació dels sentiments que envers ells servan.

Y arriba la diada y á corrua feta fan via als fossars pera depositar sobre la tomba del que 'n vida fou volgut, l'ofrena que recorda y perpetua lo sentiment de sa pérdua.

Y 'ls camins y viaranyes solen ser estrets pera contenir á la gentada que 'ls visita; ja deposehits de verdader dolor y frisosos pera portar un piados recort á la tomba del ser benvolgut, ja de curiosos que per seguir la costum passeijan pe'ls cementiris com podrian ferho pe'l park. Y que aquets últims son els mes no 'ls cápiga cap classe de dupte, l'inmensa majoria, fins pera 'l compliment d'un dever tan piados y tan agermanat com sembla que está ab els sentiments de gratitut, necessitan quelcom que 'ls esperoni, y que 'ls obligui á practicarlo; y á ben segur, que si no fos la costum, que per lo antiga ha arrelat profundament en el poble, fent que aquest, casi inconscientment, al arribar aytal diada endressi sos passos dret als fossars, aquets se veurían si fá ó no fa tan solitaris com els altres dias.

Mes calseuvalga que sian las causas inicials del fet, algunas d'ellas degudas á sentiments que res tenen de lloables, es molt digne d'elogi que per lo menos un dia al any el poble recordi als que'l aventatjaren en son pas per aquest mon, y als que tal volta portaren una vida de lluyta y treball, cercant un fi profitós á la humanitat.

Perque 'l poble que no 's xorch de sentiments, el poble que sent bategar encara son cor al impuls d'ideals generosos, que no 'l te corcat per l'egoisme que tot ho invadeix y

inamet, te la sagrada obligació de no oblidar als fills seus que han desaparegut del mon dels vius després d'haberli donat dias de gloria y d'haber deixat obras immortals.

Malhauradament pera 'l poble catalá aquest any la dalla de la Mort ha fet molta y granada feyna. Fills ilustres de la terra catalana, que vessaren á dojo las dons de sa ciencia. escampant arreu el fruit de son treball; que enlayraren el nom de Catalunya ab sas immortals obras, gloria y orgull de nostra terra, y admiració de las estranyas, devallaren en el fons de la tomba que encare serva fresca la terra que la cobreix. Lo poble catalá no pot ni deu oblidarlos jamay.

No pot, perque fora grossa ingratitude, oblidar al gran patrici en Bartomeu Robert, al home de vida sense tara, de ciencia reconeguda per tothom, catedrático insigne, idol de sos deixebles, sabi metje esperansa dels malalts y derrerament esforsat patrici que tan trevallá per Catalunya posant á son servey sa poderosa inteligencia y donant grossa empenta á la causa dels aymants d'aquesta terra.

El doctor Rober: sols son nom, evoca una serie de recorts enliassats tots ab la vida de Catalunya, y cada hu sobra per si sol, pera donar relleu á la vida d'un home. Perque, qui no recorda son pas per l'alcaldia d'aquesta ciutat, son profitós treball pera juntar esforsos y nuar voluntats á fi de fer més ferma l'empenta y mes planer el camí d'assolir lo que falta á nostra terra? Altre fet memorable de sa vida que ha de quedar sempre grabat al cor dels catalans es l'admirable defensa que feu al Congrès dels drets de Catalunya, arguentanho y rebatent els que'ls contraris aduhian. Figura memorable la del insigne doctor que quedarà per sempre mes entre 'ls bons patricis de Catalunya.

Altre dels grans fills d'aquesta terra que han mort durant el present any es l'eximí poeta Mossén Jacinto Verdaguer. L'anomenada del immortal cantor de l'Atlántida es universal; tot lo mon coneix l'obra del gran poeta que's una de las glorias de nostra terra. Ell fou qui ab son potent geni creá en nostre llengua una poessia épica é idilica de la que no 'n teníam mostra y que quedarà com á model mentres no's perdi'l bon gust per la gaya ciencia. Ell fou qui mostrá clarament las filigranas qu's podían batir ab nostre parla cuan aquesta estigués al servey d'un talent com lo seu. Sas frescas poesias d'un deliciós perfum de bosquetana flor, encisan, rublertas d'inspiració y d'un estil clar y fruhit constituheixen un dels més fermes pilans de la literatura catalana.

Catalunya no pot jamay oblidar á son fill predilecte, que tants dias de gloria li ha donat, enaltint nostre parla y fent que de sobras fos coneguda arreu, y en la diada en que las mares amorosidas oviran ab tris esguart lo buit bresol en que dormí son fill y ab ells ulls fits, mitj entelats per ardentes llágrimas, recordan els

venturosos jorns en que plens de vida alenaven mentres sos llavis mormollan un piadós rés á son recort, també la terra que tingué la sort de donar lo sostent al gran cantayre, deu dedicarli un recort y un res.

A mes d'aquestas dos grans figuras, han deixat d'existir enguany artistas que per sa valúia s'habian conquistat un nom y habian lograt assolir la desditjada fita á que tants aspiran y tants poch's alcansan.

Artistas que tenían el seu número d'admiradors, emprendats de las bonas cualitats que en sas obras se remarcavan y satisfets de conreuhar l'amistat que ab ells tenían per las bonas condicions que atresoravan: Masriera, Galofre, y tants, tants altres han pagat son tribut á l'humana naturalesa deixant sas obras que si be, al fi y al cap humanas, serán mes duraderas que no foren sos creadors

Y cada any lo mateix. S'arriba á n'aquest dia; se fa memoria y's recorda als bons amichs que han deixat d'existir; primer als de mes relleu, als de figura mes marcada y 'n las que més número de gent tenía ficsas sas miradas; y després venen els que han passat mes desa-

percebuts fins arribar als que sols ne tenen esment sas famílias; als que també han deixat una llar desemparrada; tal volta una velleta mare ó una esposa amorosida ab algún fillet que al preguntarli per lo seu pare, enlayrará sa maneta y mirant l'ampla volta vos respondrá qu'es al cel. Y aquets tindrán la seva memoria, sols venerada per els de la seva família, sense que la gentada se enfondi ni un sol moment en ells. ¡Trist destí el de la humanitat, que fins en el acte mes nivellador de la Naturalesa, s'empenya en buscari desigualtats!

Mes sols logra mostrar sa impotencia, donchs al capvespre del dia dels morts, cuan el sol envía sos últims esmortuhits raigs als cims de las montanyas vehinas y la foscor va invadint poch á poch el fossar, mentres la gent destriantse per els camins retorna á sas llars que s'oviran al lluny mercés als mil y mil llums que procuran vencer á la creixent foscor, el silenci y la quietut tornan á regnar per igual al fossar, fugint d'allí tota vida y quedant sols lo no res.

JAUME URPI

La cansó de la Mort

Jo soch la segadora
del camp de l'Existencia
y cap poder detura
ma cega omnipotencia,
com Júpiter soch única

com Ell regno á la terra—com Ell impero al cel.

Y al cop de ma potentia
devastadora dalla,
el temple cau fet runes,
flaqueja la muralla,
s'enfonsan els imperis

y per l'espai á trossos—s'estimba 'l blanch estel.

Jo ofego la canturia
dels gays aucells trovayres,
jo la remor ofego
dels xaragalls cantayres,
jo per la Terra tota

estench l'august silenci—del somni precursor.

Jo la volada rápida
del àliga deturo,
y las visións horribles
á mon entorn conjuro,
omplint l'univers ample,
d'indefinit misteris—de sombras de dolor.

Jo soch qui romp potentia
la base de la roca,
jo qui'ls tirans, com ídols
inútils, enderroca,
jo qui dels cementiris
en pois torna 'ls sepulcres—que la riquesa alsá.

Jo soch qui torna l'home
en ombra difumada,
jo qui del mon'hont era
esborra sa petjada,
jo qui l'estatua noble

dels deus que tot ho poden—fá caurer del altar.

Ma música es la música
del corn qu'al combat crida,
mon bés el bés fatídich
que á etern repós convida,
mon somni 'l fatal somni

dels odis cuan esclatan—d'eterna destrucció.

Y es ma cansó de joya
el clam de la batalla
'hont amplement voleja
m'abrusadora dalla,
segant als braus que lluytan

ardidament per l'honra—d'un déspota senyor.

Ni'l plany dels deus m'aplaca,
ni la pregaria hermosa
del ánima creyenta
que resa fervorosa
las oracions magníficas

qu'inspira al cor dels hòmens—la Vida universal.

Jo soch la segadora
del camp de l'Existencia
y cap poder detura
ma cega omnipotencia,
com Júpiter soch única,

mes qu'Ell soch poderosa—mes qu'Ell soch immortal.

JOAN OLIVA BRIDGMAN

Dià dels morts

Los aparadors del carrer de Fernando s'han tornat á embellir ab bronzes y *faïences*; ab *centros*, canalobres y gerros *rococó*, y ab las capritxosas galindainas de bisutería que la moda francesa envía á Espanya.

També las floristas han tornat á guarnir los escaparates ab eixas flors de matisos sobreposats. d' artificiosa primavera, sense aromas ni tendresa, que la pols y 'l ressol se behuen las sevas coloraines de tintorería y que, fora dels aparadors ostentan sa hermosura entre las gassas d' un traje de ball, s' enfilan luego al tocat d' alguna figuranta y van després á malmetres, engalanant á las criadas, en los idíllichs saraus del carrer de la Canuda ó del Oriental.

* *

Las coronas de semprevivas han sigut arreconadas fins á un altre any. Aquellas monumentals combinacions de vidrets negres y de sarrells de vitrims ab sas llagrimosas inscripcions esperarán fins un altre Novembre á una Tia ó un dulce Esposo que las reclamin desde la sepultura, y que 'l nebot sense consol ó la solitaria viuda las treguin per quatre ó sis duros de casa la florista y las hi fassi publicar lo seu dolor desde la tapia d' un ninxo, ó las gradas d' un *panteon* y s' enternescan los curiosos tant, al menos, com l' artista que las va construir.

Hi ha tristesas d' aquestas, vull dir, hi ha coronas que duren anys expressant lo mateix enterniment.

Emblemas dolorosos fets ab rosas pàlidas y euras de porcelana—que 's poden rentar,—tornan á casa dels afligits, y allí, en un recó de calaix ó dintre d' una caps de cartró, passen tot un any tranquils, sens manifestar á ningú la pena que duhen á sobre—ni tan sols als morts,—que ja avans d' anarsen sabían que no més quedava una diada vagativa pera que 'l dolor anés á posárloshi luctuosa corona á la paret del sepulcre.

Altres quedan allí, sobre 'l marbre fret, y 'l sol y la serena 's menjan lo daurat de las lletras, ó la humitat las desenganxa totes y s' estan penjadas d' un clau sense expressar rés. Los vents destrían las cintas y 'l llas; se trenquen los vidrets, cauhen las rosas, á copia de somóurelas ab fregadís, y poch á poch deixa,

d' aquellas espléndidas combinacions d' assabathe, un armasson de filferro que pareix la calavera del dolor comprat á ca 'l quinquillayre.

* *

Benehida sia la industria que fins per las tristesas més íntimas acut ab la seva activitat á ajudar lo dolor, que no sabría com manifestarse, y 'l comparteix (á preu fet) ab pintures y flochs enlletrats, que concisament expresan l' amor, las llágrimas ploradas y 'l parentiu del que reposa en la tomba.

Se té de confessar que la aflicció y l' anyoransa pe 'ls que foren, cada any va en augment; aixó acusa un avens de las costums digne de lloa, y una bondat que las anteriors generacions no tenían tan afinada. Se sent més, y s' anyora ab més constancia. ¡Ay sí! los que portém la feixuga carga de la vida podém donarne testimoni cada any per la diada dels morts.

Allí, al cementiri hi va una generació de visita, ab trajos lluhits y luxosos, sino tristos y severs; y va allí ab piadós objecte; que fora pensament rubí y sobrer de malicia suposar que va á la estada dels morts pera vaguejar y distreures, com podria ferho á la Rambla ó al Parque.

* *

Per lo demés, los aparadors de las quincalleries y floristas, se té de confessar que fan altre goig. A aquest carrer de Fernando feya pena de passarhi: tant de dol, tanta tristesa manifesta; per tot angoixas sortint ab combinacions de fullas, de pensaments de sati y de cintas onduladas, casi bé tan llargas com es llarch lo dolor.

Lo passeig del Cementiri ja deu haver recuperat son aspecte comú; 'l luxó, la moda y las consideracions als difunts l' haurant deixat tranquil, desert y trist com avans.

Allí dins, en lo propi Cementiri, hi deu haver la soletat de sempre; algun passejant que resa ó plora ó s' alegra,—ab eixas alegrías llastimosas que té 'l dolor,—respirant lo mateix aire salitrós que humiteja la tomba dels que estimá y l' estimaren.

* *

No hi trobareu, los qui 'l desitx d' amorosirvos ab los morts vos porta de tant en tant al cementiri, no hi trobareu uns vellets venerables què, sentats davant d' un ninxo, passaven llargas estadas contemplant l' herbeta que

Vista del Cementiri Nou

De nostre col·laborador P. Reig

Entrada al Cementiri vell

De nostre col·laborador P. Reig

creixia en una llenca molt migrada de terrenó al peu de la ossera.

La lápida també l'han cambiada; are s'hi llegeix:

D. O. M.

RESTOS DE LA FAMILIA...

Jo 'u sé: Pare, Mare y Fill. Tots tres están junts. ¡Oh, quina felicitat! y quina resurrecció més venturosa 'ls espera. ¡Al fi tornarán á reunirse!

EMILI VILANOVA.

La nit dels morts

Fantástica.

Bon Deu ¡quina nit mes negre;
¡quina nit!... ¡fins causa horror!...
¡Las campanas del vilatje
tristement brandant á morte,
y ni un sol estel que brilli
entremitj de la foscor! ..

¡Com me plau en nit tan bruna
tributar un dols recort
als meus avis, qu' al cel sían
al bon oncle del meu cor,
y als parents y amichs de l' ánima
que dormen l' eternal son!

Y faig via al cementiri
pensatiu, cap-baix, ¡tot sol!
y agenollat prop las tombas
d' aquells sers que tan anyor',
ardent plor cremantme 'l rostre
vaig trenant mas oracions.

Ja pot ser la nit ben negre,
que á 'n á mi no 'm fa pas por;
ja poden, ja, las campanas
brandar ab planyivol só,
y pot també l' estelada
guardarse son brill hermós,

que confós ab la negrura,
pensatiu, cap-baix, ¡ben sol!
com cada any, al cementiri
vull passar la nit dels Morts,
tot resant pe 'ls sers que guardo
vius ¡ben vius! dintre mon cor!

FRANCISCO CARRERAS Y PADRÓS.

La Bisbal.

El Desconegut

(Acabament)

El passat com oblidarlo? sa vida tornava neixer al tremp de la soletat, volían oblidarsen del mal que feu y que obtingué la pau l' ubriagava y la soletat, ¡oh! la soletat de conhort li servia perque la nova vida passés com un misteri que ningú volgués penetrar, mes en tot, lluny, ben lluny moraria son cau perque sa soletat no profanessin els niuadors d' aquellas afraus montanyescas.... ¡ilusions y follias! la corrupció del plá crehuant serras també assolit habia aytals cimallas mes prompte qu' ell, tot fora inútil, la persecució també l' en treuria d' aquell terror, tot perdut, no hi habia remey d' arbre caygut qui no en fa llenya?

La soletat que frisós buscá per arréu, després de corregut vilatjes y mes vilatjes, sempre tingué d' abandonarla, sempre era torbada per aquella visió, aquella cara farrenya que li espiava el seu pas, seguintlo per tot ab sa mirada desde 'l firmament, com si fos un estel qu' el guiés, no era son guiador, era l' espia que pregonava las sevas maldats, era el clam de la conciencia.... mes qu' entenía ell per ventura? Allí en lo nou cau la mirada feixuga y feresteca se li habia perdut esbahintse del seu enfront, ja no 'l feya sofrir anguniós fins al desvari, mes la' allunyansa d' aquells dos ulls que fitats sobre d' ell á tota hora estaban, fou momentánea; un matí ab sobresalt creyent haver sentit remors vora séu es despertá sortint al foral del casalot y allí, al lluny perdut entre las darreras llums de la nit ovirá la cara seria mostrant la boca famolenca cridant ó mes ben dit, bramant, quin bram ferestech retrunyia per la vall aprés de seguirlo la tempesta sent presa de son hostatje, y l' aygüa rebotent del porxal á las teulas com una cascata, fins á fondrers en la runa, en tant que las parets pareixían sonmourers dansant al tétich compás del retruny de la ventada y el desconegut fora de si, enlayrava ab follia sos ulls, vomitant fel per sa boca, desafiava irat la véu del tró, y al dos ulls impestenyables que al ovirarlos s' esgajeyan com dos sagetas per l' ample espay.

—¡Fontme ab ta mirada!.. no puch.... no puch sofrir tant y sos crits s' allunyavan paulsadamant á confondrers ab el brugit de la tempesta.

Resant pe 'ls difunts.

Marqués

Oh! si, á ciutat ja li deyan en acaballas d'aquella vida; ja li deyan qu' estornava boig y era ben cert, ell ja s' ho coneixia, mes avans de que la Justícia d' ell fes presa, primer la soletat ab el panteix d' aquella mirada que per arréu el seguia.

*
**

D' ell ja tothom murmurador al veurer la soletat perpetuina en que niuava, els uns deyan si era boig y cuant el desconegut á pas trobava algun montanyench desvergonyit sabia en dirigirli per tota salutació que li endressavan com aquell que tira dret y á tothom una llamborda al enemich fent l' efecte esperat, xichs y grans el saludavan ab el sagrat mot de:—Boig.

Tothom murmurava y deyan lo que plá els esdevenia á la boca sens mirarse gens ni mica en atormentarlo; els compasius al veurer la soletat en que vivia, plantentlo, sols hi veyan

l' home que dins son cos els mals esperits hi fan estada; altres sens sebrer el perquè, de boig el titllavan, á mes de que trovantlo á pas aytal mot li cridavan, parantse al enfront d' ell guaytanse 'l com á una fera estranya y ell poruch sos ulls enlayrava al cel, per instint, esglayantse al veurer com sempre la cara seria; allavors si qu' es posava á correr com si el perseguisen, y ell n' estava cert de qu' el perseguían, fins lo remor de las petjadas habia sentit, corrent habia cercat la boscuria deixantse caurer abatut y sens dalit de correr mes, reposat en son espant al veurer que no el seguían esclatá en riallas, ¿era aprensió seva?... ca! ell prou reya de content boy guaytant per entre l' arbruseda la cara de mirada ficsa, y las riallas es perdian en lo murmul de la boscuria, riallas de contènt al veurer que un altre vegada no l' habian aconseguit.

Aquella nit no clucá els ulls pensant en la manera de fugir del llogar perque son rastre es perdés, de segur que la cara els habia mostrat ab sa mirada, el lloch ahont s' ajocava. ¡Remalahida! Els moradors d' aquell poblat eran los nous esbirros qu' el perseguían á tort y á dret, tots es divertían atormentantlo, espiant sos pasos per arréu, ja l' empenyían perquè 'l lloch abandonés ¡fora boijos! li cridavan, ¡que tenia pactes ab lo dimoni! criticava el poble al veurer sa vida solitaria, ell pogués pactar prou l' hauria acceptada aytal protecció, prou s' en hauria plangut el coquí que li vengué lo casalot y desde alashoras era el que capitanejava la bretolada de sos esbirros que repetían y escampavan la mala nova entre 'ls moradors de l' enclotada, qu' els habia portat la males truga, calguent fer esquellotadas per allunyar-lo del terror, y quant ell mes sol creya trobarse alguna llamborda que per aprop rasserejava llensada per ma traydora li sembraba

l'espant... tenia que fugir del llogar ó sino la mort assoliria sens tardar matantlo com un animal verinós. Quina nit! qu'es cas de clucar els ulls ¡quant habia suferit! el desvari de la correguda encare li durava y per escarni al tornar al casalot trová qu'en la curta ausència, un malvat prová de calarli foch dins lo cau; no hi habia remey, emigraria altre volta, ab son migrat tresor que aplegá en la desfeta li bastaria, per fer de romeu perpetuí crehuant la terra sens descans.... sol y lluny de repos enmitj la soletat; solució ferma y concisa buscava, alli dins lo cau qu'el mirar de la cara no el perseguia ¡Llamp de Deu! per instant enlayrá els ulls; la cara s'el contemplava ferament com jamay ho habia fet; las plujas poch á poch esquerdaren lo tros de teulat que restava per caurer fet á runas, y la cara desde l'ample espay el contemplava, la cara seria com sempre, sos ulls brillent com dos estels...

¡Befa y escarni! cuan esporoguit baixava la testa per no resistir aquella mirada, ab la resolució presa de fugir á trench d'auba, va soptarlo la cridoria de gent que s'apropava, llums que resplandían per dessobre las parets que murellavan son cau, cridoria y repi h de ferros; una colla de montanyenchs cantant cansons contra d'ell, tots precedits per el coquí de las feixas que al finir las corrandas era el primer crit qu'es sentia, crit plé de verí y rabia respos á chor per sos companys.

—No volem bruijots!... volem la pau y germanor!—y el ressó d'un vent ponentí, s'emportava á carrera folla els crits d'aquell estol de montanyechs, crits ofegats per lo pas huracanat de la ventada.

¡Prou s'allunyaria!... alli ahont creya trovar per fi la pau desitjada, era ahont la mort mes prompte assolía.... suava d'angunia,—els crits encare es repetían; son respir es parava per l'ofech, un crit de calar foch al casal el revifá mes per caurer altre volta abatut y sens coratge, ¡vensut! el coratge li mancava, guaytá la cara, oh! escarni, la cara reya, are qu'es donava per vensut la cara li en feya befa.

—La mort!... no'm féu sofrir tant...

Desvariejava, de nou s'escorria per el seu enfront com una mida, aquella cadena de recorts: miserias humanas, vicis, hipocresía, crims.... tot, tot, qui roba el pá de las familias es un criminal.—La mort... ja m'entrego...—la cara reya, mentres als montanyechs la pluja

els habia torbat son projecte allunyantlos sens contemplacions, donchs á bots y barrals queya l'aygua, comensant á regalar com de costum las parets del casal... la casa fonguentse poch á poch; no aixis los ulls d'ella que clarament brillajavan enmitj la foscor de la nit, lo mateix qu'el seu riurer sarcastich ressonant per la buydor del espay feya trontollar la montanya.. —La mort... la mort!...—cridava feblement, ofegantse y badallan de rabia...

* *

Ha passat temps...

El casalot de las feixas es tot enrunat, el desconegut no el veieren mes, els uns diuen qu'en aquella nit de tempesta s'allunyá del llogar, corrent avans, bona estona per els curriols y camins del poble boy cridan boja ment—La mort... la mort!...—altres que la terra obrintse en abim pregon va xuclarlo, finint son pacte ab el diable.

Ningú la sap de cert la fi del desconegut, perque 'ls pastors de l'arbrassada en horas de tempesta fugint d'ella, al buscar recull crehuan las voras del gorch negre quinas ayguas es remolinavan, juran haber sentit la véu del desconegut com cridava desde aquella fonduria—La mort!—fent fugir esblaymats del espant als pastors...

El coquí l'antich amo del casalot de las feixas poch l'importava la fi del desconegut, las runas d'ell propietat serían novament.

—Bon negoci! repetia content al recordar els diners que de las runas ne va obtindre per tornar á serne d'ell altre vegada.

—Bon negoci!...—esclamava al veurer que l'estretajema de difamació del desconegut habia sortit ¡bé y caygut de plá els moradors de l'enclotada, allunyantlo del poble; y sentint novament l'afany del diner no quedant satisfet, afegia:—En vingúes un altre de boig pera comprarlas aqueixas runas... mes bon negoci fora...

IGNASI DE L BRICHES QUINTANA.

Instantánea

Tot lo que es bell y nou
mon ánima encadena,
y de la passió 'l jou
me plau sols á l'estrena.

Semblança de

Mossen Ginto

Dibuix de E. Casanovas Reig

Crédul com un infant
donch fé á cualsevol cosa;
y so us escéptich gran
y un' ánima frissosa.

Si 'l cor me bat ardent
eixa emoció no 'm dura;
si no obro á colp calent
la reflexió m' atura.

Creant y destruhint
jo vaig passant la vida,
mil obras concebint
que aterro deseguida.

—Jo crech que dos esprits
de miras oposadas,
lluytan baix mos sentits
moventse á batregadas.

JOSEPH FALP Y PLANA.

Del llibre (*Poesias.*)

....El seu físich no imposava gens, y ab aquell ayre humil que acotava lleugerament sas espatllas cuadradas, minvant el garbo y esbeltesa de la seva estatura més aviat alta que baixa, semblava un inferior devant dels joves que per primera vegada anavan á visitar-lo.

Aquella testa rodona sobre la que onejants rulls negres entrecanuts s'estenían dissimulant els claps de la calva incipient, mostrava un front convex resplandint puresa que la meditació y las penas, arrugantlo, sovint l'inclinavan. Las cejas grossas que li ombrejavan els parpres, perdían la seva rudesia, al contrastar ab uns ulls blavenchs y petits per lo fondos, de mirada suau y entristida. Las orellas discretament aplanadas tenían com el nas un perfil correcte. El seus llavis primets que no desple-

gavan may una franca rialla, deixavan entreveure al somriure una sana dentadura y fins la seva fesomia de pagés que ha enmorenit sobre 'l terrós y serva encare las traces escardalencas d'origen, quedava suavizada per la placidesa y tendror que imprimeix á la fesomia la vida ciutadana.

El seu exterior apocat y poch espressiu á causa del silenci que li era habitual, raras vegadas s'escalfava una mica.

Pocas y mesuradas eran sas paraulas y á voltas sorprenía al seu interlocutor, ab senzillas exclamacions de sorpresa, naturals en qui enlayrat sempre per las regions del ideal, ignora bona cosa dels secrets del mon y conserva encare devant dels homes aquella sagrada ignorancia del Adam del *Diablo Mundo*.

Mes el seu cap, febrejant d'inspiració, may parava y no 'n deixava traslluhir ni rastre als amichs que 'l sorpreníam ab la ma á la ploma,

Campeny

y ab tot y destorbarlo llavoras violentantli l'inspiració, per més que perllonguessim la estada, la seva prudencia y bondat eran tan grans, que no gosava manifestar cap recansa y fins als més novells sometia l'aprovació del vers encare inédit, dócil com un anyel, decan- tantse al parer dels altres cuan se tractava

d'aquestas petitesas, que si be no afectan en lo fonamental la voluntat, forman no obstant el *substratum* del carácter, del que depén principalment la sort ó la desgracia y 'l respecte que mereixen els homes.

JOSEPH FALP Y PLANA.

Del llibre MOSSEN VERDACUER.

R. Atché

Oda á la Mort

DE PTOLOMEU

(Traducció)

Haig de morir, ja ho sé: es lley segura,
es deute qu' he contret ab la Natura
desde mon naixement á aquesta vida.

¿Mes qu' importa? ¡No, rés! Forta atrevida
l' humana voluntat
ma mirada ha enlayrat
á la regió del tró que 'l mon aterra.

Y complerts mos anhels
mos peus no tocarán la mare Terra,
pero mon front s' ha de clavar als cels.

E. DE BARADAT.

Una nit al cementiri

—Carat!... Em sembla que tampoch hi es...

—¿Vols di?

—Home, tu diràs, el sentiríam. Tindria el llum encés... Sempre en espera...

—¡Qu' es estrany!...

—Y tal estrany!...

—Potsé no está bo y s' ha ficat al llit.

—¡.....!

Y l' un darrera l' altre, il·luminats palidament en aquelles avansadas horas de la nit per un tros d' espelma que rebatía al sostre l' ombra moguda y estrañeta dels dos, entraren al tallé, son niu d' art, d' il·lusions, y d' angúnias.

No hi era. El seu catre estava per fé.

—No ho entench. Ha dit que vindria á sopá com cada nit á la taberna. ¿T' enrecordas, oy?

—Y tal, si m' enrecordo.

S' estimavan tan fonament l' estudiant, el pintó y el poeta, que 'ls dos primers, en Coll l' un y en Simón l' altre, estavan mitj alarmats. Eran tan amichs que casi be eran inseparables; dormian y estudiavan junts en aquell quint pis, tots tres, avinguts, com una sola persona.

Tenian angunia y 'ls sobrava 'l motiu.

Era 'l dia dels morts y á la tarde habian deixat á 'n en Rehull empenyat en anar al cementiri.

¿Qué li habia passat? Feya una nit ben dolenta per aná pe 'ls carrers...

Plovinéjaba y las portas cruixían.

Un vent gelat, de mil diastres, penetrava per tot arreu. El flam de l' espelma bellugava...

Els dos amichs, sense pensá ni de lluny en ficarse al llit, es miravan quiets, pensatius... El cementiri, els morts, els xipresos, la pluja, el vent, tot els feya estremir, fins la seva tós mateixa. No parlavan perque la veu els causava una estranya sensació. Y en el silenci glassat del taller, els hi semblava veure á 'n en Rehull, glassat, enterch, entre calaveras.

A las dugas ben tocadas, á quarts de tres mes aviat, sentiren remor de passos á l' escala. Tots dos volgueren alsarse pera obrir y no teníen esma. Morts de fret, tremolavan, assentats, ab las mans á la butxaca.

La llum penetrá per l' escletxa de la porta, la clau es ficá al pany, voltá y ab pas insegü l' esperat penetrá á dintre....

Estava groch, gayrebé cadavérich, els ulls més oberts que lo regular, els cabells á la cara. Mullat, brut de fanch, ab el fret als ossos...

—¿Qué tens, digas? Cuyta...

—¿Qué t' ha passat?...

Es va asseure, sense esprit per parlar.

—Té, beu, y 't reanimarás. Pro espícat.

Y en Simón li acostá un got de ví als llavis.

—No, no, apartal... Em repugna.

—Pro... ¿qué tens?...

—Parla.

En Rehull els mirava com ho mirava tot, sense veure res. Un poch retornat ab la caló dels amichs, parlar, pero confosament, esverat, tremolant, fent tot el gesto de las grans angúnias.

—He volgut apurá las emociones. No me 'n sabia aná del cementiri. Tenia un pressentiment ... que, pressentiment, semblava que una forsa invisible m' obligués á quedarmi. S' en ha anat la gent poch á poch. He sentit la senyal de tancá, quatre, cinch vegadas, mes y tot potsé y com un espantat, depressa, sens ferne cas, valguentme de las mil manyas perque no 'm vegés cap guarda m' en pujaba cap amunt, amunt. Com si 'ls morts mes solitaris em cridessin, enfilaba escalas y mes escalas, passaba vías y mes vías fins que m' he trobat al extrém. Caminava á las palpentas, era fosch, desert... Tot eran rocas, terras remogudas, obras comensadas...

Els qu' anirán á ocupar els nínxos que faran allí, están vivint á la ciutat, sense pensá ni de lluny en la mort, y qui sab tal vegada no son encara á la ciutat, potsé viuhén molt lluny, á l' extrangé, qui ens diu que ni son nats tampoch.

Tot aixó pensava allí dalt, tenia angunia, una suhor freda, un tremoló estrany...

La nit s' ha estés pe 'l cel, per sobre 'l mar, al llarch dels camps, pe 'l cementiri, al entorn meu... Y ple de pó, esporuguit, esverantme al mes mínim soroll, he baixat primé poch á poch, després depressa, mes avall corrent... La sorra cruxía, corria més. Els xiprés es bellugavan, corria molt més, ipero de quina manera!...

Tot estava desert, quiet, horrible... sinistra-ment sol.

Cementiri de Poble. — Tomàs Sans

Es del tot inesplicable la pó que tenia, y... no obstant m' he acostat al dipòsit...

En Coll y en Simón feyan pó de tan esverats, no la boca, las barras obertas, els ulls esbalandrats.

El poeta s' axugá la suhor freda que li mullava 'ls polsos y continuá gayrebé sense veu:

—Tot estava fosch y tancat, ni un guardia, ningú, no mes que jo... No sé pas quina hora era...

Mogut per una forsa extranya, un poder sobrenatural, per una lley inconeguda, m' he acostat á la reixa com si hi tingués de fé alguna cosa... No sé perque ho he fet, ni com ho he

fet, pero 'l cert es que 'l gel dels ferros ha penetrat per las mevas mans y s' ha filtrat en els meus ossos y he mirat á dintre; com he pogut no ho sé pas, alguna cosa gran mi'obligava.

El dipòsit era inmensament fosch y glàssat gayrebé desaparexia y...

—¿Y?...—feu en Simón.

—¿Y?...—digué l' altre.

Tots estavan com sugestionats, sense moures...

—... en aquell buyt fétit que semblava que tenia d' esser inmensament quiet he...

—¿He?!

—¿He?!!

—...: sentit soroll y més soroll, de primé lent, després desesperat...

Un crit terrible s' escapá dels dos amichs; en Coll per poch cau á terra.

En Rehull s' asserená un poch y 's feu cárrrech del present.

—Com esteu!... Hus feya mal. Es massa tart y fa massa mala nit per contarvos tot lo que m' ha passat...

L' espelma s' acabava per moments y 'l tallé s' omplia d' ombras horrorosas. El vent xisclava per fora y grunyia al passá per las escltxas...

—Anemsen, aquí ens moririam de pó... Cap al carré á caminá tota la nit, á distreurens. Demá, de día, ab la llum del sol, acabaré d' esplicarme...

Y s' en anaren tremolant.

RAFAEL NOGUERAS OLLER.

(Acabará).

Som als Morts

D' aquells esbarts d' aucells que volejavan,
no se 'n veu cap al lloch;
els cants jolius que per l' espay llensavan,
s' han apagat del tot.

Del flayrós escampall que pe'l bosch brota,
ni un brí se 'n veu tan sols,
cubert pe'l sech fullam que hi apilota
el vent de la tardor.

Pe's jardins ha finit ja la florida;
tots ells semblan ermots;
alguna que altra flor seca ó marcida
se rebrega en la pols.

Per l' espay, per las serras, per las planas
tot va vestit de dol...

¡Es sobrer el brandar de las campanas
que diu que som als Morts!

CONRAT. ROURE.

La diada dels morts

(IMPRESIÓNS)

No se sent més que la veu de la campana, aquell so tan trist, misatjer de la mort, que retruny per valls y atraus escampant per tot arreu l'idea aterradora de la tomba.

Els sons mesurats y tristos s'escampan per l'ayre gemegant ab esferehidors jays! y apar que murmurin fonda pregaria ó que salmodian á chor el solemne Sequentia.

La tarde es trista, es trista y calmosa; el sol s'amaga darrera nuvoladas de tons plomosos y grisenchs; la llum es esblaymada, y tot calla y s'ensopeig. Tan sols se sent d'en tant en tant rondinejar frescas ventadas tot remolinant las fullas caygudas y plantas mortas per las primeras boyras y fredoradas de la tardor. Las pradas son desfloridas, sense verdor els camps, els cants y remors han enmudit y las montanyas son grisencas y embolcalladas per las misteriosas calitjas del cayent de la tarde. ¡Tot, absolutament tot, sugereix l'idea de la mort!

¡Fins la Natura sembla que s'endola en aquesta trista diada!....

Aquest commemoratiu día commou l'esperit y sembla talment que tot insti á entregarse á fúnebres meditacions. Per aixó els sers vivents, pensatius y silenciosos, fan vía cap al cementiri pera meditar al devant de la tomba y consagrar, ab una pregaria, un recort als que han desaparegut per sempre d'aquest mon d'amar-guras, d'un mon fictici y de plahers convencionals, d'un mon que tot es res y ab un no res es tot passat....

En aquest berger sembrat de creus y altius xiprés, que com gegantins guardas d'aquesta silenciosa mansió aixecan la seva testa senyalant sempre cap al cel, dormen en el son etern els que visqueren ab amor, il·lusió y gloria entre nosaltres. Aquells sers que tan y tan s'estiman, pares, germans, íntims amichs, esposa angelical.... aquí 'ls trovém en la seva darrera estada, es el seu darrer abrich que guarda las desfetas despallas abrigadas ab fustas reblenidas, tenint per companyia l'esglayadora soletat. Aquí es ahont també nosaltres hem de convertirnos en no res; á dins d'aquells tristos abismes qu'esperan nostre mort, es el lloch que hi farém l'eterna dormida embolcallats ab el mantell del indefinible misteri. ¡Oh! que

tristas, que terribles, que aterradoras son las ideas que fereixen nostre cervell y nostre cor divagant pels caminets de tan tétrica estada.

A la cayguda de la tarde, l'hora misteriosa del cap vespre, el cementiri resta en completa soletat, els ciris dels ninxos creman á l'etzar, donant una nota fantástica á las parets ó casals dels morts, que's destacan junt ab l'iglesia y els fantástichs xiprés sobre la nota blanquinoso de l'horitzó, que deixa endevinar que'l sol s'ha post per darrera las plomosas nuvoladas....

Comensa á caurer aquella pluja menuda y freda, aquell ruynay que sembla geladas llágrimas del día dels morts... La esferehidora soletat se va acentuant, tot se va enfosquint per moments; al cap de poca estona las campanas tocan l'Angelus, repetint, un poch després, aquell cantar funeral, pausat y solemne.

CELESTÍ DEVESA

En lo fossar

Pel jorn dels morts...

Coronas á desdir de totas menas;
pomells de pensaments, flors perfumadas;
imatjes que han sigut molt veneradas
de sers qu'han endolsit las nostres penas.

Completa exposició de grans ofrenas;
recorts de compromís, moltes vegadas
penyoras d'amistad gens conreuadas,
y arreu la ostentació brilla á mans plenas

tothom, donchs, hi ha acudit; n'es la diada,
passeija refugint tot dol y agravi
l'alegre multitud endiumenjada...

Jó espero un altre jorn; per dessagravi
ben solt hi vull anar, lluny de gentada,
mon cor rublert de dol, la oració al llavi!

LLUIS MATAS Y CARRÉ.

Novembre, de 1902.

La fi de l'avi Canela

I.

En el seu temps, havia sigut un batisser de primera.

Fill segon d'uns menestrals acomodats, sos pares volían ferli seguir la carrera de capellá fins varen donarli entenen, per forsa, d'entrar á n'el seminari de Girona. Pero acabat el

M. Urgell

primer any y després d'haversen endut la colecció de carbasas mes grossa de la temporada, no hi valgueren prechs, ni renys; va penjar els habits á la figuera, deixant els llibres, per la arada y 'l magall, mes que per res, per poguer entregarse en cos y anima á la realisació del seu somni daurat, de la seva unica ambició: la d'arribar á ser el mes valent del poble.

El coratge físich, qu'afronta y desprecia la mort y 'ls sofriments sense altre objecte que buscar el perill, per afirmar-se á n'els ulls dels demés, era la seva obsessió: no pensaba en altre cosa, ni res mes mereixia, á n'el seu entendre, apreci ó respecte.

En ell hi havia quelcom d'aquest heroisme primitiu y barbre, efecte d'un excés de vida animal, pero que, no estant apoyat encualitats internes, necessita, per manifestarse, 'l concurs d'ulls que l'admirin y bocas que 'l victorejin.

En altres temps y en altres circumstancies, potser hauria sigut un d'aquells aventurers

gloriosos, quins fets y gestas omplen las planas de la Historia, convertintla en inventari brutal, d'escenas d'escorxador. A mitjans del XIX, en que estava en el fort de la seva potencia, [en Martí Canela no va passar de capitost del jovent de Peralta, en las batussas que tenían á cada punt, ab las dels pobles vehins, sempre que,—per fira ó festa major,—se trobavan reunits en alguna plassa, á l'hora de las ballas.

Ja era sapigut. Peraltenchs contra 'ls de Cuberó, ó aquestos ab els de Vilamanit, ó tots plegats á la barreja, no hi havia festa ni festeta que no s'acabés ab ball de bastons y cops de pedra. Era tanta la malicia, qu'uns ab altres se portavan, que la mes petita futesa feya que la sardana s'esbullés y 'ls gayatos voleyessin enlaire, si gavinets y pistolas no entravan en dansa.

Qui hagués volgut esbrinar el motiu d'aquell enrenou, hauria sapigut que 'l Gravat de Peralta no havia volgut á la seva ma á n'en Tomeu de Vilamanit, ó que un de Cuberó, havia ventat una espenta á un peraltench: total res. Una guspira era prou, per encendre y fer sobreixir, l'odi tradicional qu'es portavan.

Y aquest odi,—deixalla sens dupte de l'epoca feudal, en que 'ls vassalls se batían uns ab altres, pel capritxo ó las rivalitats dels seus corresponents senyors,—se conservava piadosament com foch sagrat en cada poble, y 's trasmetia de pares á fills, brutal, estúpit, sense altre motiu ni rahó, que la d'esser de pobles diferents, sentlos viure en lluyta continuada, ab veritables batallas de cops de vara, tiros y trets de fona, de las que sempre'n sortían bona pila de nafrats per una y altre banda, cuan no 'n quedaba algun d'estanglat á terra, esperant que la justicia anés á aixecarlo.

Encara 'm recorda haver vist, en días de festa major, anar el jovent d'un poble á l'altre, formats en columna, com si 's tractés d'una expedició en temps de guerra, 'ls mes grans al devant, la menudalla á la retaguardia, tots ab el seu mandró á la butxaca y un boscall d'alsina, ó una vara de freixa á la ma, y aixís, formats y tiesos, arribar á la plassa á l'hora de las sardanas. Si allí mateix no s'armaba 'l sarau, ja era segur qu'á la sortida comensaria la gresca.

Aixís qu'arribava la hora de plegar, els expedicionaris tornaban á emprendre la ruta,

RECORTS DE LAS FESTAS DE LA MERCÉ

Carrer Non

(Fot. Reig)

formats com á la viuguda, ab la sola diferencia de que, ara, la menudalla 's posava al devant y 'ls minyons fets, á la cua: sabían be prou lo que 'ls esperava.

En efecte: encara no eran dos cents passos enllá de las casas, sense avís, ni provocació de cap mena, brunzie una pedra vinguda de la part del poble y ja la tenían armada: cop de mandró va, cop de mandró ve, durava la batalla fins qu'una de las collas flaquejava, ó venia la fosca á descompartirlos.

En Martí Canela era 'l gran home d' aquestas bagarras.

Mitjanser d' alsaria, sapat, musculós, ulls petits y brillants, enfonats sota las ceyas sortidas y envardissadas, recordaba, pel seu aspecte y expressió, quelcom del gat faixí y de la guilla, barrejat ab l' estirament fatxandero del gall, qu' enmarca 'l coll y estarrufa las plumas, satisfet d' ell mateix y de la admiració dels altres. Pero allí hont havia que veurel, era entre 'l xiular dels bastons y 'l bronzir de

las fonas: allavors tota la seva persona prenia nova vida, els ulls li relluían d' un foch salvatge y botava com un mal esperit, al mitx de la criduria y de las trompadas, en l'esclat de tota la seva forsa y ardidesa, aquell era el seu element la seva veritable vida.

Mentres van tenirlo de estudiant á Girona, com masti que rosegá la cadena, en tota la setmana no feya mes que pensar en el dissapte. Y aixís que sonava l' hora de la llibertat, encara no sentia la primera campanada, del senyal que 'l deslliuraba per fins al dilluns, del torment del llatí y la presó de l' aula, sortia com un llampech del seminari; depresa y corrents prenia 'l farcell de la muda y 'l bastó,—un regla escairat d' alsina, de sis pams de llargaria y vora tres dits de gruixa, que l' havia fet fer espres;— y agafant un crostó de pa, que 's menjava bo y caminant per no perdre temps, sortia pel portal de San Pere, cap al seu poble, de nit, per corriols y dresseras, entre montanyas, tot sol; y ab fret ó caló, pluja ó tramontana, feya deu horas y mitja de camí, pel sol gust de trobarse 'l diumenje entre 'ls companys y pendre part, ab ells, en la corresponent batussa. Y aixó qu'al arribar al vespre á casa seva, llasat de correr tot el dia y ab bussogas y trenches moltas vegadas, no tenía mes remey que tornar agafar els arreus y cap á Girona altre vegada, per poguer esser á la primera aula del dilluns, al seminari. Pero que li eran per ell, temperament de ferro, aquella caminada? Be prou que las hi escursaba al venir, el desitx de la propera lluita y el recort de la victoria, ó l' afany de la revenja al entornarsen.

Cuan hagué deixat d' una vegada y per sempre 'ls llibres, que á 'n ell, home d' acció, tan enfadosos se li feyan, va posar tot el seu seny y saber en organisar plans de campanya contra 'ls pobles vehins. De la lluyta primitiva, á la barreja, ell ne feu una batalla en tota regla, ab la seva estrategia corresponent. Tot el seu afany era arribar á ser el quefe indiscutible dels seus, tant per la seva valentia com pe l seu saber en cosas de batussas y va sortirse ab lo que volia. Al poch temps ningú mes qu' ell disposaba res, cuan era cuestió d' anar á fira ó á festa pe 'ls voltants y donar, de passada, una bona tunyina á qui 'ls hi plantés cara.

¡Y com hi disfrutava ell, cuan la gent s'arremolinava y 'ls bastons anavan enlayre, fent

voleyar el regle escairat—que tot seguit obria rotllo—entremetx dels xiulets de las varas y 'ls crits y renechs de l'una y l'altra banda! Li era mitja vida poguer fer veure la seva valentia, batementse tot sol ab quatre ó cinch dels contraris, ó arriscantse, endevant dels seus, per entremetx de la pluja de pedras qu' al seu entorn rebotia, esmunyint el cos cuan alguna, de dret y revent, podia tocarlo, corrent sempre y avansant bo y fent rodar bruizenta la fona per sobre 'l cap, fins que 'ls contraris reculavan.

Y allavors... Com s' enceñia la seva sanch d' héroe primitiu! Ab quins udols selvatges animava als seus companys, tot perseguint als que fugian. Y una vegada l' enemich ja era lluny, ab quin posat altiu de bestia triomfadora, se n' entornava, voltat del seu exercit, assaborint ab orgull satisfet els comentaris que feyan tots, de las sevas valentias.

Aquell incens groller, pessigollejant afalagador la seva vanitat, el feya esser mes valent y ardit cada vegada. L' admiració y l' aplauso l' excitavan: y, sense donarsen compte, va anarse fent esclau de la seva mateixa gloria. Tot el seu afany era arribar al diumenge per enfortirla ab novas heroicitats, y ferna arreplega per tota la setmana; aquella llarga setmana d' inacció, que s' havia de passar, de sol á sol, ajupit sobre la terra, en un treball cansoner, sense incidents, ¡que l' aplanava!

Que pesat se li feya aquell espay de diumenje á diumenje! Y que li hauria costat de passar si no haguessin sigut las conversas de la treballada, que sempre mirava de fer recaure sobre passos de coratje y ardidesa. perque li retreguessin els seus ab alabansa.

Aquesta obsessió va portarlo á veritables actes d' heroisme,—un heroisme esteril y malaguanyat.—Y mentres la seva hisenda en valia de menos, descuydada com la tenia per no pensar mes que en valentias y batussas, la seva anomenada d' home ardit y sense por s' anava

Carro anunciador del Champany Mercier

(Fot. Reig)

escampant per tot arreu, fent obrir rotllo respectuós al seu entorn, hont se vullga que 's presentés en Martí Canela.

El seu somni s' havia realisat. Y orgullós com un rey á qui tothom tem y fa reverencia, ab el regle escairat de sis pams, com símbol del seu poder, á la ma, passejava la seva valentia per firas y festas majors, en apoteossis triomfal de la forsa bruta.

J. PONS Y PAGES.

Anyor

Visch lluny de ma Patria
sofrint y sospirant
lluny de ma dolça mare
ple mon cor de pesars.

Recordo en ma infantesa
que n' era de ditzós!
Tot s' ha esvahit, no l'in resta
tan sols les ilusions.

Recorts que m' ubriagan
me'n serva 'l pensament
y ells m' adolcan á estonas.
la fel del dolor meu.

Oh patria, patria meva:
hont trovaré la pau?
Tant sols en las montanyas
dessota ton cel blau.

JOSEPH M.ª PUIG JANER.

Sta. Coloma de Farnés.

Bibliografía

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ

POESIAS, per Joseph Falp y Plana.

El conegut Doctor en Joseph Falp ens demostra en un pròlech al seu llibre, l' influència que 'ls grans genis han tingut en la humanitat, y vol trobar certa afinitat entre 'l poeta y 'l metje, citantnos al efecte una pila de personalitats mèdicas qu' exerceiren ab trassa y profit la poesia, fent observacions atinades, y potser carregant massa la nota cuan diu que «tot jove que senti vocació espontània per la Medicina te certa coincidència d' ideals afins als del poeta y en consecucencia una predisposició ingènita á l' art y á la poesia». Aixó'ns faria entrar en digressions que no serían del cas, y més val que, deixant el pròlech, per cert ben escrit, parlem del llibre que 'l senyor Falp ens presenta en quatre aplechs, en varietat de metres y ab un llenguatge, sino triat, bastant literari.

De l' Esperit, Del Cor, De la Natura y De la Regió son lo que en diríam els capítols del llibre.

En *L' Esperit* veyem al poeta en un estat d' aclaparament moral que 'l fa mirar ab aversió tot lo de la terra, y per aixó usa en ell de la ironia y d' aquella filosofia fonda que fa deturar y pensar al llegidor: y solsament en alguns cants com *A Deu y A la Verge* 's nota l' enlayrament del seu esperit rabejantse en la llum de consol y d'esperansa. Es notable la instantánea en *El Cor*, ens obra 'l seu mostrantnos la buydor que hi ha deixat la perduda de sers estimats, y es cuan es més sincer y per lo tant més poeta, molt més que cuan ens canta l' Amor... allavoras divaga, no se sap aturar en un ideal, hi juga, sí, y com diu molt be «Dins l'ombra de ton misteri —á las palpentas escrich» aixís el veyem volar com papallona de flor en flor, y devegadas el trobem fresch y devegadas de contorns borrosos, qu' es cuan hi vol barrejar la seva filosofia. En *La Natura* hi ha notas ensopegadas com *El malalt, Lo de sempre, Escenas tristas*, presentant, ab tot, un conjunt destriat, encrevessat y... també filosófic. Y ab *La Regió*, quin aplech treuríam del llibre encare que 's vegi en ell l' empena del poeta, tanca 'l senyor Falp el seu tomet de Poesias que si be demostren la seva cultura, no'ns acaban de convèncer talvegada perque son més pensadas que sentidas. Prengui 'l senyor Plana tot aixó ab la bona fe que 'ns ha de suposar, y guardi 'l llibre pera fer, més endavant, la comparació ab altres que n' escriguí.

MOSSEN VERDAGUER, per el Dr. J. Falp y Plana.

En aquest llibre si que se'ns presenta 'l senyor Falp com á bon metje, com á bon observador y, sobretot, com á bon prosista. Es un estudi sobre 'l gran poeta Verdaguer, en que 'ns pinta al *Poeta*, al *Home*, al *Sacerdot* y al *Malalt* ab un coneixement profon, ja que fou 'l senyor Falp un dels amichs més íntims del autor dels *Idilis* y quina malaltia seguí ab vera abnegació y ab tot l' amor d' un deixeble agraht com tants n' ha deixat Mossén Cinto. Dona goig llegir en las planas del llibre del senyor Falp el procés de la vida literaria y de la vida psiquica del gran geni. Sempre trobem,

al autor, just, elevat de conceptes, ab la vista allunyada de miserias que gayrebé s' han esbandit massa, y ab una voluntat de deixar pura é inmaculada la memoria del gran sacerdot, ab tot y apuntar els seus defectes y de presentarlo com un *gran tímit*. D'aquesta asseguransa—evidenciada per una carta que transcriu de la neboda de l' Atlántida—se 'n val l' autor pera posarlo á cobert de todas las malavolensas y contrarietats per que havia passat el biografiat, y á fe que ho logra ab els coneixements que te 'l senyor Falp y que 'ls exposa ab una sinceritat y una lógica sorprenent, valentse d' una pila de comparacions y d' estudis de grans genis, que avaloran y fan hermosa y acabada la seva biografia.

No 'ns hem sapigut sostraure á donarne un tros á nostres llegidors, y per ella hem de suposar que 's faran càrrech de la valua del llibre del senyor Falp, á qui admirem més com á prosista que com á poeta.

Tant aquesta obra com la anterior están molt ben presentadas com sortidas de la tipografia d' en Manel Tasis.

A. BORI Y FONTSTÀ.

Somni de Jacop

Marxava Jacob
á Messopotamia,
lugin d' Eçaú
que l' amenaçava.
Cuant era en camí
la nit l' encercava.
Defallit d' amor
s' asagué en la prada,
per llensol l' herbam,
la terra per mállega,
¿demunt pedra el cap
que be s' hi trobava!
Trobantshi tan bé
fins á Deu somiava,
lo somiá pur
dintre l' encelada.
Desde hont era ell
ne vegé una escala,
la escala era d' or,
ab brillants formada,
radianta de llúm
que el angels li davan,
pujant y baixant
en mística dança.
Dalt l' últim grahó
l' Altíssim estava;
mes llum l' astre rey
no haguera donada.
Aixís li 'n parlá
en visió fantástica.
«Jo 'l Deu el Abraham
d' Içaac ton pare,
gran terra 't daré
sí á mi t' encomanas,
te la daré ab goig
lliure y respectada.

Del poble estranger
 será la envejada,
 puig vindrá de tú
 lo qui tant vos aima,
 Jesucrist mon fill
 suprem jutge y guarda.
 Despertant Jacop
 finí la sagrada
 y hermosa visió
 que fruí son ànima,
 y ab temor á Deu
 y ple d'esperances
 digué "es eix lloch sant
 del senyor la casa,
 per porta del cel
 jo li 'n tinch desolare"
 Y agafant un roch
 que de cuixí usava,
 dedicá un altar
 al qui tant aimara,
 y hont sacrificá
 un blanch be sens mácula.
 Cuant s'en volgué anar
 al lloch batejava,
 li digué Betel
 casa del Deu Pare,
 per gloria y recort
 de qui l'inspirara.

OLAGUÉ MASSIP

TEATRE CATALÀ

L' escolanet de la Pobla.—Drama en 3 actes de A. Ferrer y Codina.

Per ser un dels autors d' aquesta obra company de redacció, ens abstenim d' emetre nostre judici.

Vegis lo que 'n diu *El Liberal*:

«El nuevo drama estrenado anoche en el teatro Romea, es uno de esos dramas que no se perpetúan en el cartel; pero sí que arrancan siempre merecidos aplausos.

El público, que llenaba anoche el coliseo de la calle del Hospital, aplaudió sin reserva; fué sencillamente un éxito, si no ruidoso, espontáneo, sincero.

Pueden estar satisfechos los señores Ferrer y Codina y Giraldós.

L' escolanet de la Pobla es una producción escénica agradable, que posee una serie de detalles bien preparados.

Difícil, difícilísimo resulta en un drama de las condiciones de *L' escolanet de la Pobla*, producir la belleza, esa belleza que causa en el ánimo del espectador aquella emoción intensa y deleitable. No quiere

esto decir que el nuevo drama carezca de bellezas. Hay que convenir que lo que se representa durante los tres actos, tiene interés y hasta conmueve al público: que resulta más ó menos bella su representación en la manifestación interna, es también indudable.

No es nuevo el argumento, ni el fondo moral que los autores quieren señalar, pero la forma que reviste el pensamiento en que se inspira y el asunto que desarrolla, se exteriorizan con detalles no conocidos.

Quiere esto decir que ciertas cosas que en la realidad resultan poco bellas y hasta inverosímiles, pueden parecer, hasta cierto punto, bellas y verosímiles, merced al *poder* de realzar el conjunto de manera que si hay algunos deslices en la obra—que los hay,—no deben considerarse como pecado imperdonable.

No es *L' escolanet de la Pobla* un drama de grandes alientos, pero sí una producción dramática interesante. La acción se desarrolla en determinados momentos con bastante naturalidad.

Los personajes resultan algunos bien contruidos, y en cambio otros poco menos que inútiles. Por ejemplo, la figura del *torero*, del mal llamado *Lluquet*, descuadrona de una manera extraordinaria el conjunto.

Los actores se portaron bien, especialmente las señoras Parreño, Monner y Delhom, y los señores Borrás, Santolaria y Manso.

Al final de todos los actos fueron llamados los autores.

C. J. V. «

El malalt crónich.—Saynet de Santiago Rusiñol.

Confeso que no hi he sabut veurer en "El malalt crónich" una *sátira del egoisme humà*, com ha insinuat algú. Lo que hi he vist es un desitj de presentar en caricatura aquesta nissaga de malalts *tous*, de *vanitosos de la malaltia*, que ab la satisfeta resignació que respiran fan sufrir més que si gemeguessin de ferm nit y día y al fi curessin del tot ó fugissin á l' altre barri.

Aquest tipo de malalt perque resulti cómic, si bé deu tenir alguna cosa més que la mania, al menos ha de poguer servirse del cap pera pensar y de las camas pera moures. Perque resulti cómic aquest tipo de malalt ha de ser, al menos *plasticament*, un home com els altres.

"El malalt crónich" de 'n Rusiñol es paralítich: *va en cotxe y tot*. Aquí está, al meu entendre, la equivocació de l' autor.

Els que 'l rodejan—personatjes bastant descolorits,—el vehuen clar, maniatich tal com es, y no poden menos que riurer y la rialla 's comunica al públich...—Verdaderament aquell home es una *plaga* (llastimosa si 's vol, pero al fi *plaga*).—Aixó se 'n desprén de l' obra, per més que algú, com ja he apuntat, hagi volgut veurer á través de tota aquella màquina, una *sátira del egoisme humà*.

El fi de l' obra,—caricaturisar als *vanitosos de la malaltia*,—no l' ha conseguit, donchs, en Rusiñol. Veus aquí la falta de pietat que 's nota en l' obra.

Per altre part, en el nou saynet, hi han escenas ben mogudas y algún fragment del dialecte sobressurt per la vivesa y el colorit característich en l' autor.

L'execució siguié cuydada. La senyora Monner, els senyors Soler, Borrás y Manso, se distingiren forsa. La direcció, encertada.

P. C.

Nostre folleti

Com á final de la preciosa y popular novela de costums del nostre temps

LA PAPALLONA

original del eminent novelista catalá

Narcís Oller

que hem repartit á nostres subscriptors, y cumplerta ja la promesa que ferem de donar el retrato de son insigne autor, repartim avuy ab el present número, el del célebre novelista francés *Emili Zola*.

Próximament, seguirá, el llibre del genial poeta

Apeles Mestres

titulat

CANSONS

La temporada teatral á Tarragona es prepara renyida, y per aquest motiu bona; en lo *Centre Catalá* han contractat á las actrius senyoras Balmes; en lo *Niu Artístich*, las senyoretas Arnau y Mestres; en el *Ateneu*, una companyia dramática que dirigeix l'actor senyor Pere Cabré, y en lo teatre Principal ha acabat sos compromisos una companyia del género *chico*, debutanthi en lo proxim dissapte la companyia dramática que dirigeix D. Jaume Rivelles y en quina hi figura l'actriu donya Amparo Guíllém.

Son molts los estrenos anunciats.

Suscripció pública de caracter popular, pera honrar la memoria del gran poeta catalá, Mossen Jacinto Verdaguer, ab una corona conmemorativa, y quina cuota única es de deu céntims.

Continuació de la llista dels senyors que s' han suscrit en l' Administració de CATALUNYA ARTÍSTICA: Salvador Abril, A. Sandiumenge, Joseph T. y Santaló y Fícel Giró.

Hem rebut un exemplar del célebre y popular *complet* de la zarzuela *La Pulga*, origiaal de D. G. Jover y 'l Mestre E. Prat Pina, de la nova edició que pera cant y piano acaban de publicar sos autors.

A. López Robert, impresor, Asalto, 63.—Barcelona

CATALUNYA ARTÍSTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT D'ARTS Y LITERATURA

Direcció, Redacció y Administració: — *Passeig de Colón n.º 6, principal*

DIRECTOR: **PRIU BADIA**. — ADMINISTRADOR: **BARTOMEU LLURÓ**

EN SOS NÚMEROS ORDINARIS PUBLICA:

16 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 8 de folleti literari. — Gravats y dibuixos de notables artistes.

Confecciona sovint números extraordinaris.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER UN ANY 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims